

Аранђел Смиљанић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

**ДУБРОВАЧКО ПИСМО ВОЈВОДИ РАДИЧУ САНКОВИЋУ
ПОВОДОМ ТРАЖЕЊА ПОЗАЈМИЦЕ**

1399, март 30.

Сажетак: Дубровчани су, 30. марта 1399, упутили писмо Радичу Санковићу, као одговор на његово писмо у коме је хумски војвода тражио позајмицу. Власти Општине одбиле су његов захтјев, правдајући се лошим финансијским стањем. При томе су истицали случај од прије неколико година када је у њиховом граду боравио краљ Жигмунд, кога су као свог господара на слично тражење, такође, одбили. Како су у том периоду, након продаје Приморја, односи између Дубровника и Радича били поремећени, власти Општине су тежиле да се такво стање измијени. Зато је други дио писма пун лијепих ријечи и жеља, при чему су максимално искористили свој добро познати дипломатски такт. На њихову жалост, војводи Радичу лијепе ријечи нису биле довољне, те је прољеће и љето исте године испуњено новим дипломатским контактима. Они су на крају донијели међусобни договор, али се чини да је старо повјерење отишло у неповрат, те да је једном успостављена „зла крв“ међу њима прије или касније морала доћи до изражаја, што се и десило за вријеме рата Босне и Дубровника 1403. и 1404. године.

Кључне ријечи: Дубровчани, писмо, војвода Радич Санковић, позајмица, одбијање, краљ Жигмунд, услуге, пријатељство.

У мају 1398. војвода Радич Санковић је ослобођен из тамнице Косача, у којој је провео непуних седам година. Била је то последица промјена у Босни, односно доласка на власт краља Стефана Остоје, који је Санковићу вратио дио одузете баштине. Војводу Радича то није у потпуности задовољило, те се активно укључио у политички живот Босне, с намјером да врати све оне земље које је држао у вријеме

* Ел. пошта: arandjel.smiljanic@ff.unibl.org

заробљавања, крајем 1391. године. О томе свједоче његове дипломатске акције које се билеже у другој половини 1398. године¹.

Ако је вјеровати вијестима из каснијег времена, у исто вријеме Радич је савјетовао Дубровчане како да поступе у својим настојањима да од краља Стефана Остоје купе Приморје². Сасвим сигурно да је Радич то чинио једним дијелом из захвалности Дубровчанима који су помагали његову супругу док је он био у заточеништву, као и због њихових покушаја да он буде раније ослобођен. Другим дијелом очигледно је очекивао финансијску корист, уз извјесне привилегије. Међутим, од продаје Приморја корист су извукли само краљ Остоја и најмоћнији великаш у земљи – војвода Хрвоје Вукчић Хрватинић. Будући да је у комплетном послу око Приморја остао празних шака, али и без дијела своје баштине, Радич није скривао своју срцбу према Дубровчанима.

Могуће да је мисија жупана Радосава и писмо које је донио³, а које се помиње на почетку писма, у некој вези са новим курсом у Радичевој политици према Дубровнику. Исто тако, могуће је и да је друго писмо које је стигло у град подно Срђа, у коме је војвода тражио позајмицу, са њим повезано. Наравно, увијек постоји могућност да му је тада заиста требао новац за неки подухват. У сваком случају њихова преписка настављена је у каснијем периоду, тачније током маја 1399. године⁴. Том приликом Дубровчани су га позвали да посјети њихов град, што је војвода учинио у августу, када су ријешена нека спорна питања која су оптерећивала њихове односе⁵. Вријеме је показало да је тим рјешењем Санковић

¹ Прва је била средином августа, када се Радич жалио Дубровчанима на њиховог грађанина Жорета Бокшића. О томе више видјети у: А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу*, ГПБ 9 (2016) 15–19. Почетком октобра исте године Радич је упутио свог човјека Милету Поповића, који је у граду подно Срђа требало да набави оружје. Власти Општине су одговориле да ће послати своје људе како би о томе са Радичем преговарали. Ј. Мијушковић, *Хумска властeosка породица Санковићи*, ИЧ 11 (1960) 42.

² У питању је дубровачко писмо војводи Радичу од 17. маја 1399. О томе више видјети у: А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом продаје Приморја*, ГПБ 7 (2014) 9–14.

³ Из садржаја писма уочава се да задатак жупана Радосава није био само курирске природе, већ да је том приликом и разговарао са властима Општине.

⁴ Ради се о дубровачком писму које су војводи упутили 17. маја. О томе више видјети у раду поменутом у претходној напомени.

⁵ Најважније је било рјешавање статуса села Лисац у Приморју, за које су Дубровчани војводи платили одговарајуће обештећење. О томе више видјети у раду: С. Мишић, *Повеља војводе Радича Санковића Дубровнику*, ССА 6 (2007) 183–199.

само дјелимично био задовољан. Само је чекао прилику да се освети Дубровчанима, о чему најбоље свједочи његово држање током рата који је краљ Остоја повео против овог града, 1403. године. За разлику од друге властеле, која није са претјераним одушевљењем кренула у рат, управо је војвода Радич био тај који је испољавао посебну ратоборност и веома агресиван став против Дубровника.

Извори: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 16, 18–21; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 127–133; С. Мишић, *Повеља војводе Радича Санковића Дубровнику*, ССА 6 (2007) 183–199; А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу поводом продаје Приморја*, ГПБ 7 (2014) 9–14; А. Смиљанић, *Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу*, ГПБ 9 (2016) 15–19.

Литература: G. Čremošnik, *Prodaja bosanskog Primorja Dubrovniku god. 1399 i kralj Ostoja*, GZM 40 (1928) 117, 125–126; В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 358, 361–362; М. Динић, *Државни сабор средњовековне Босне*, Београд 1955, 44; Ј. Мијушковић, *Хумска властеоска породица Санковићи*, ИЧ 11 (1960) 17–54; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 185; А. Babić, *Diplomatska služba u srednjovjekovnoj Bosni*, Sarajevo 1995, 71; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009, 103–105, 109; А. Смиљанић, *Људи из сјенке – дипломати обласних господара у Босни*, Бања Лука 2015, 244–245.

Опис писма и ранија издања

Оригинално писмо које су Дубровчани, 30. марта 1399, упутили војводи Радичу Санковићу није сачувано. Срећом, сачуван је његов препис који се налази у књизи Руска Христифоровића, и то на полеђини 15. листа, коју обухвата у потпуности. Почиње знаком крста, а завршава се латинским датирањем. Читљив је и добро очуван, са подједнаким размаком између редова, које одступа само код неколико редова у средини доњег дијела писма.

Дубровачко писмо војводи Радичу Санковићу од 30. марта 1399. досад је објављено два пута: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 18–19; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 128.

*Текст писма***

+ **Вь** **всем(ь)** почтеномъ и многолюбимомъ припателю вожди Радичъ |2| **вд[ь]** владѣщаго дѣров'чкога кнеза и **вд[ь]** все **впкине** многосрдч'но |3| поздравленик. По Радосавѣ жѣпанѣ примисмо листъ **ваше** **любве** |4| и **разъмѣсмо** и такогк гов(о)ри намъ на рѣчь реч(е)нии Радосавѣ и потомъ |5| примисмо **вд[ь]** **ваше** **любве** дрѣги таковигк листъ, а **кър** **пише** **ваша** |6| **любвовь** да би **заимемо** дѣкате **вашои** **любвѣ**⁶. На то **вд[ь]**говар(а)мо. Дѣро|7|вникъ тѣмь дльгомь и начиномь нѣ могалъ **послѣж[и]**ти нѣдномъ |8| г[оспо]д[и]нѣ **кър** се сѣ **били** мнози **попитали**, а⁷ **навлацно** нашъ **племен(и)ти** г[оспо]д[и]нѣ |9| **прѣвисоки** и **зъмьожни**⁸ г[оспо]д[и]нѣ **краль** **Жигмѣндъ** **вѣде** ѣ Дѣровникъ, |10| **проси** да мѣ **заимемо**. Тѣда ми **неговѣ** **м(и)л(о)сти** **казасмо**⁹ и по|11|**видѣсмо** **какв**¹⁰ **кє(ть)**¹¹ по **правдѣ**, **какв**¹² **кєсмо** ми **вѣдѣ**¹³ **поставлени**¹⁴ на сѣхъ |12| **каменев** и **какв**¹⁵ **велѣхъ** **дохвдѣ** нѣмамо и **како** **дѣкате** **наша** |13| **впкина** **нѣма**. И **внѣ** **обнаш[а]**дѣ **този** **кър** **кє** **истина** **встави** **тои** |14| **прошеник**. Да **нашъ**¹⁶ **драги** и **вѣ** **всем[ь]** **почтени** **припателю** **ѣо** **би** |15| **било** **за** **вашѣ** **чѣсть** и **за** **ваше** **добро**, а ми **могли** **Б[о]гѣ** **вѣ** **не** **висмо**¹⁷ **се** |16| **поцѣдили**. Да **ако** **би** **се** **могло** **този** **дрѣгои** **г[оспо]ди** **ѣчин[и]**ти¹⁸ **вашои** **любвѣ**¹⁹ |17| **врьжѣ** и **срдѣч(ь)ник**. Да **молимо** **вѣ** **всем(ь)** **срдѣч(ь)нѣ** **любвовь** **твою** ѣ **вво**мь |18| **немои** **ни** **за** **зло** **имати** **тогаи**²⁰ **Б(о)гѣ** **вѣ** **не**

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

⁶ М. Пуцић: **любви**.

⁷ М. Пуцић: **и**.

⁸ Последње четири ријечи се не налазе у издању М. Пуцића, код кога стоји: **нашъ племенити господинъ краль Жигмѣндъ**.

⁹ М. Пуцић: **казасмо**.

¹⁰ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како**.

¹¹ М. Пуцић: **кє**.

¹² М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како**.

¹³ М. Пуцић: **овѣдѣ**.

¹⁴ М. Пуцић: **поставлени**.

¹⁵ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како**.

¹⁶ М. Пуцић: **намъ**.

¹⁷ М. Пуцић: **невисмо**.

¹⁸ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **ѣчинить**.

¹⁹ М. Пуцић: **влюбвѣ**.

²⁰ М. Пуцић: **тога**.

моремо²¹ ђчин[и]ти²² крѣ какѡ²³ |19| рекосмо нѣмамо дѡкаты ѡ шпкинѡ.
И на насѣ ваша любовь ѡпваи |20| ѡ вѣсемѣ ѡ чемѣ моремо какѡ²⁴ на
своѣ пригатеѣк срдѣч(ѣ)не крѣ ми |21| твою м(и)л(о)сть имамо за
многосрдѣч(ѣ)нѡ и вѣ всем(ѣ) любимѡ.

Ad XXX marzo d.d.d. pasqua 1399.

Превод писма

+ У свему поштованом и многољубљеном пријатељу војводи Радичу од владајућег, дубровачког кнеза и цијеле Општине многосрдачни поздрав. Примили смо ваше писмо по жупану Радосаву и разумјели смо што нам је говорио поменути Радосав, а потом смо примили још једно ваше писмо сличног садржаја, у коме тражите да вам позајмимо дукате. Због тога одговарамо. Дубровник на тај начин није могао послужити ниједном господину, иако су се многи распитивали, а посебно наш племенити господар, превисоки и моћни господин краљ Жигмунд. Када је био у Дубровнику, он нас је молио да му позајмимо. Тада смо његовом величанству саопштили, како је по судбини која нас је одредила да будемо постављени на сувом камену, тако и немамо великих прихода, те како наша Општина нема дуката. И он сам је утврдио исто, те је одустао од своје молбе. Зато наш драги и у свему поштовани пријатељу, што би било за вашу част и за ваше добро, а томе је и Бог свједок, ми се не би поштедили. Ако би се могло било шта друго учинити вама, као и другој господи, ми бисмо то учинили што је могуће хитније и срдачније. Зато вас срдачно молимо да нам не узмеш за зло, а Бог је томе свједок, јер не можемо ништа учинити, јер како рекосмо немамо дуката у Општини. А ви можете и даље на нас рачунати, за оно што можемо учинити, као на своје срдачне пријатеље, јер ми твоју личност и даље сматрамо за многосрдачну и у свему љубљену.

На 30. март, недјеља Господња – Ускрс 1399.

²¹ М. Пуцић: **неморемо.**

²² Љ. Стојановић: **ѡчинит.**

²³ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како.**

²⁴ М. Пуцић и Љ. Стојановић: **како.**

Дипломатичке особености писма

Писмо које су Дубровчани крајем марта 1399. упутили Радичу Санковићу почиње инскрипцијом (адресом), након које слиједи интитулација и уобичајена салутација. И по томе се може видјети колико су властима Општине били неопходни добри односи са хумским војводом. Потом су Дубровчани истакли мисију жупана Радосава и пријем два писма од војводе Радича. Суштина писма било је одбијање позајмице коју је тражио војвода Радич. Као експозиција може се навести објашњење Дубровчана да немају новаца у својој комуни, да то никоме не чине, па чак ни свом господару краљу Жигмунду, када је то тражио од њих док је боравио у њиховом граду. При томе су се правдали лошим географским условима који су карактеристични за град подно Срђа. У другом дијелу писма испољавали су своју жељу да им војвода одбијање позајмице неће узети за зло, те да ће односи међу њима и даље бити пријатељски. Писмо су завршили са, у дипломатском саобраћају, добро познатим репертоаром атрибута и љубазних ријечи упућених војводи Радичу.

Установе и важнији термини

Доходъ, 12 (ред у изворнику) – термин који се овдје превео као „приход“. У средњем вијеку најчешће је имао значење обавезе давања трибута (даћа, давање, *reditus*). Друго значење овог термина је добит, која се може остварити кроз различите видове пословања. Очигледно је да су Дубровчани у овом писму подразумијевали управо ово друго значење поменутог термина.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, Zagreb 1908–1922, 253, 1128.

Просопографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњене личности: **војвода Радич** (ГПБ 1, 83) и **краљ Жигмунд** (ГПБ 1, 95).

Радосав, 3, 4 (редови у изворнику) – жупан војводе Радича Санковића. Први пут се јавља у овом писму. Крајем маја 1402. био је дио

посланства које је за хумског војводу подигло новац на име могориша²⁵. У истој улози жупан Радосав биљежи се почетком октобра исте године²⁶, што је уједно његов посљедњи помен у историјским изворима.

Литература: А. Смиљанић, *Људи из сјенке*, 244–245.

²⁵ У тој мисији биљеже се још двојица Радичевих људи. М. Динић, *Дубровачки трибути (Могориш, Светодмитарски и Конавоски доходак, Провизиун браће Влакковића)*, Глас СКА 168 (1935) 220.

²⁶ Тада су Радичеви људи *Zupan Dalisius* (вјероватно Дабижив, прим. а.) *et Radoslaus Vxodolġlianin, nuntii et ambassiatores vojvode Radiċi Semchouich*, на основу овлашћења краља и војводе подигли новац за могориш. М. Динић, *Дубровачки трибути*, 220.

Arandjel Smiljanić

Université de Banja Luka

Faculté de Philosophie

Programme d'étude de l'histoire

**LETTRE DES RAGUSAINS ADRESSÉE AU DUC RADIČ
SANKOVIĆ À L'OCCASION DE SA DEMANDE DE PRÊT**

1399, le 30 mars

Résumé

En mars 1399, le duc Radič Sanković envoya son homme, le joupán Radosav à Raguse avec une lettre. Le contenu de cette lettre, ainsi que l'essence de la mission du joupán Radosav, ne sont pas connus. Bientôt, une autre lettre de Radič, dans laquelle il demande un prêt, arrive à Raguse. Les autorités municipales refusent sa demande au motif que la commune ne dispose pas de ducats et que des services similaires ne seraient offerts à personne. Ils ont souligné qu'ils avaient refusé une demande similaire de leur souverain, le roi Sigismond, alors qu'il était à Raguse quelques années auparavant. Indépendamment de la réponse négative, ils espéraient que cela ne perturberait pas les relations entre leur ville et le duc de Hum.

Mots-clés: Ragusains, lettre, duc Radič Sanković, prêt, rejet, roi Sigismond, services, amitié.